

GYVULININKYSTĖS PRODUKTŲ GAMYBOS EKONOMINIO EFEKTYVUMO IR JOS KOKYBĖS STATISTINĖ ANALIZĖ

V. BAZYS

Svarbiausias tolesnio žemės ūkio gamybos vystymo uždavinys yra jo intensyvinimas ir gamybos efektyvumo didinimas.

TSKP CK XXV suvažiavime drg. L. Brežnevas pasakė, kad sėkmingam šalies socialinių ir ekonominių uždavinių sprendimui yra vienas kelias — sparčiai kelti darbo našumą ir didinti visos visuomeninės gamybos efektyvumą¹.

Visuomeninės gamybos ekonominis efektyvumas yra vienas iš labiausiai apibendrinančių ekonominių rodiklių. Socializmo sąlygomis visuomeninės gamybos efektyvumas apsprendžia visuomeninio produkto bei nacionalinių pajamų augimą, siekiant kuo pilniau tenkinti materialinius ir kultūrinius visuomenės poreikius. Taigi ekonominio efektyvumo didinimo esmė yra bendrosios produkcijos, bendrųjų ir grynųjų pajamų didinimas mažiausiomis gyvojo darbo ir materialinėmis sąnaudomis produkcijos vienetui pagaminti.

Paskutiniuoju metu kai kurie ekonomistai gamybos efektyvumą sutapatina su rentabilumu. Pavyzdžiui, A. Judinas nurodo, kad rentabilumas — tai apibendrinanti gamybos efektyvumo išraiška². Autoriaus nuomone, pelnas yra svarbiausias sukurtos visuomenėje pridedamosios vertės elementas, o gamybinių fondų, kurių pagalba vykdoma gamyba, vertė apima visus gamyboje panaudotus išteklius. Kitaip sakant, autorius pelną prilygina ūkinės veiklos rezultatui, gamybos naujai sukurtam efektui. Tačiau reikia pasakyti, kad socialistinės visuomenės požiūriu ne visai yra taip. Nors pelnas ir yra ekonominio efektyvumo sudėtinė dalis, tačiau pilnai jo atspindėti negali. Pelnas yra naujai sukurtu produkto vertės, taip pat nacionalinių pajamų dalis, kuri paliekama betarpiškam vartojimui gamyboje, bet teli gražu ne pagrindinė naujai sukurtu produkto dalis.

Žemės ūkio gamyboje priklausomai nuo socialinių-ekonominių ir gamybinių sąlygų ekonominis efektyvumas turi savitų ypatumų. Žemės ūkio gamybos efektyvumo didinimas duoda galimybę ne tik pilniau tenkinti visuomenės poreikius, bet ir yra pagrindinė kaupimo sąlyga kolūkiuose bei tarybiniuose ūkiuose, o tuo pačiu pagrindinė sąlyga gamybos išplėtiminei reprodukcijai.

Iki šiol agrarinėje ekonominėje literatūroje nėra vieningos nuomonės, nustatant gamybos ekonominio efektyvumo kriterijų ir jo rodiklių apskaičiavimus.

Nustatant ekonominio efektyvumo kriterijų žemės ūkyje, yra visa grupė nuomonių. Pavyzdžiui, anot G. Kotovo, G. Demidovo, A. Maslovo ekonominis efektyvumas nustatomas kaip gamybos rentabilumas, pelningumas. K. Obolenskis, N. Studenkovas žemės ūkio ekonominį efektyvumą charakterizuoja kaip gamybos apimtį didinimą mažiausiomis gyvojo ir įdai-

¹ TSKP XXV suvažiavimo medžiaga. V., 1976, p. 40.

² Юдин А. И. Эффективность производства и рентабельность предприятия.— В кн.: Реформа ставит проблемы. М., «Экономика», 1968.

tinto darbo sąnaudomis produkcijos vienetui pagaminti³. Žemė yra pagrindinė gamybos priemonė, ir todėl S. Sdobnovas nurodo, kad žemės ūkyje didinti ekonominį efektyvumą reiškia didinti žemės ūkio produkciją iš ploto vieneto ir mažinti sąnaudas produkcijos vienetui pagaminti⁴. Be to, tokios nuomonės yra ir P. Suliaikinas ir J. Buzdalovas. Jie nurodo, kad žemės ūkio gamybos efektyvumas yra didesnis ten, kur gamybos rezultatai didesni ne tik gamybos išlaidų, bet ir žemės ploto vienetui⁵.

Vykstant mokslo ir technikos pažangai, visuomeninės gamybos efektyvumas yra pagrindinis, apibendrinantis žemės ūkio arba atskiros jo šakos ekonominio išvystymo rodiklis. Todėl reikia teisingai nustatyti ne tik jo esmę, bet ir apskaičiavimo rodiklius.

Žemės ūkyje pagrindinio ekonominio socializmo dėsnio veikimą apibūdina žemės ūkio bendrosios produkcijos arba bendrųjų pajamų kiekio ploto vienetui santykis su gamybos išlaidomis produkcijos vienetui.

Su pagrindiniu socializmo ekonominiu dėsniu glaudžiai susijęs darbo laiko ekonomijos dėsnis, sąlygojantis visuomeninio darbo sąnaudų produkcijos vienetui mažinimą ir gamybos išlaidų efektyvumo didinimą. Šis dėsnis veikia visose ekonominėse formacijose, tačiau socializmo sąlygomis jis turi ypatingą reikšmę.

Atsižvelgiant į darbo laiko ekonomiją, pagrindiniai gamybos efektyvumą apibūdinantys rodikliai turėtų būti tokie:

1) bendrosios produkcijos ir bendrųjų pajamų apimtis ir augimo tempai gyvojo darbo vienetui (vidutiniam darbininkui, vienai darbo dienai arba vienai žmogaus valandai),

2) bendrosios produkcijos ir bendrųjų pajamų kiekis visuomeninio darbo sąnaudų vienetui (darbo ir materialinėms sąnaudoms).

Atsižvelgiant į kaupimo dėsnio veikimą, žemės ūkio gamybos ekonominį efektyvumą gali apibūdinti bendrųjų ir gryųjų pajamų lygis ir jų augimo tempai, taip pat santykis tarp kaupimo ir vartojimo.

Žemės ūkio gamybos ekonominį efektyvumą, atsižvelgiant į vertės dėsnį, apibūdina šie rodikliai:

1) gamybos rentabilumas ir gamybos augimo tempai,

2) gryųjų pajamų kiekis žemės ūkio naudmenų ploto vienetui ir jų didėjimo tempai,

3) produkcijos savikainos lygis ir jos mažinimo tempai.

Tačiau reikia pasakyti, kad gamybos pelningumas arba rentabilumo lygis, bendrosios ir grynosios pajamos labai smarkiai priklauso ne tik nuo gaminamos produkcijos savikainos bei nustatytų žemės ūkio produktų valstybinių kainų, bet ir nuo planinių ir viršplaninių žemės ūkio produktų pardavimo, taip pat nuo gaminamos prekinės produkcijos struktūros. Todėl praktiškai pasitaiko, kad gamybos pelningumas didėja nepriklausomai nuo gamybos apimties augimo. Pavyzdžiui, už viršplaninę gyvulininkystės produkciją realizacinė kaina padidėja 50%.

Taigi, atsižvelgiant į pagrindinį socializmo ekonominį dėsnį, žemės ūkio gamybos ekonominio efektyvumo kriterijumi reikia laikyti bendrosios produkcijos, bendrųjų ir gryųjų pajamų kiekį, tenkantį darbo bei materialinių sąnaudų vienetui.

Žemės ūkio gamyba turi savo ypatumų, todėl gamybos ekonominiam efektyvumui nustatyti reikia naudoti ir papildomus rodiklius. Iš jų paminėtini tokie: 1) žemės našumas, 2) gamybinių fondų našumas, 3) gamybos išlaidų našumas, 4) darbo našumas, 5) produkcijos savikaina, 6) gamybos rentabilumas, 7) produkcijos kokybė.

³ Оболенский К. П. Экономическая эффективность сельскохозяйственного производства. М., «Мысль», 1974, с. 5.

⁴ Сдобнов С. И. Пути повышения эффективности сельскохозяйственного производства. М., «Мысль», 1972, с. 24.

⁵ Бuzдалов И. Н., Шулякин П. А. Экономическая эффективность сельскохозяйственного производства. М., «Знание», 1973, с. 8.

Labiausiai apibendrinantys ir svarbiausi ekonominio efektyvumo rodikliai yra bendrųjų ir grynąjų pajamų lygis (pajamos naudmenų hektarui), rentabilumas, produkcijos kiekis, tenkantis žemės ūkio naudmenų (ariamos žemės, pasėlių) hektarui, ir gamybos išlaidos, tenkančios produkcijos vienetui.

Gyvulininkystės produkcijos gamybos ekonominė statistinė analizė rodo, kad išlaidos atskirų gyvulininkystės produktų gamybai pastaraisiais metais didėja. Pavyzdžiui, kolūkiuose išlaidos 1 cnt pieno gamybai išaugo nuo 13,76 rb 1965 m. iki 20,32 rb 1975 m., jautienos atitinkamai — nuo 91,44 iki 149,8 rb.

Savikainos struktūros analizė leidžia padaryti išvadą, kad gyvulininkystės produkcijos savikaina didėja daugiausia dėl materialinių išlaidų didėjimo. Pavyzdžiui, gyvulininkystėje per minėtą laikotarpį materialinės sąnaudos išaugo 1,7 karto.

Materialinės išlaidos produkcijos vienetui didėja dėl statybos ir montavimo darbų pabrangimo, taip pat pabrangus teikiamoms žemės ūkiui paslaugoms, atsarginėms dalims, trąšoms, koncentruotiems pašarams ir kitiems pramoniniams gaminiams. Pavyzdžiui, 200 vietų karvidžių sąmatinė vertė per 1965—1975 m. padidėjo nuo 98 iki 385 tūkst. rb. Statomose dabartiniu metu fermose viena gyvulio vieta pastate, lyginant su 1965 m., pabrango karvidėse apie 4 kartus ir kiaulidėse apie 3 kartus.

Atskiri autoriai nurodo, kad dėl minėtų priežasčių papildomos išlaidos šalies kolūkiuose 1970 m., palyginus su 1965 m., padidėjo 1,5 mlrd. rb, o pabrango su 1974 m. — 1,785 mlrd. rb.

Įdaiktintojo darbo lyginamojo svorio didėjimas gamybos procese turėjo įtakos ir gyvulininkystės produkcijos gamybos ekonominiam efektyvumui.

Pieno gamybos rentabilumas respublikos kolūkiuose 1970—1975 m. sumažėjo nuo 18,2 iki 14,6%, galvijienos rentabilumas atitinkamu laikotarpiu — nuo 82,2 iki 53,2% ir kiaulienos — nuo 63,5 iki 34,5%.

Siekiant padidinti gyvulininkystės produkcijos gamybos efektyvumą, pagrindinis veiksnys dešimtajame penkmetyje yra gaminamos produkcijos kokybės gerinimas.

Pagrindinė TSRS liaudies ūkio vystymo kryptyje 1976—1980 metais numatoma: „Ryžtingai gerinti visų rūšių gaminamos produkcijos kokybę, plėsti jos asortimentą, daugiau gaminti šiuolaikinius reikalavimus atitinkančių naujų rūšių gaminių. Didinti aukščiausios kokybės kategorijos produkcijos lyginamąjį svorį bendroje jos gamyboje“⁶.

Siuolaikinėmis sąlygomis produkcijos kokybės gerinimas yra vienas iš nacionalinių pajamų ir ekonominio efektyvumo didinimo svarbiausių veiksnių.

Gyvulininkystės produktų kokybės gerėjimui didelės reikšmės turi supirkimų kainos ir jų didėjimo mastas, atitinkantis produkcijos kokybės rodiklius. Tik tada ūkiai būna materialiai suinteresuoti sparčiai gerinti produkcijos kokybę, kai kainų padidėjimas kompensuoja išlaidas, sunaudotas gauti geresnei produkcijai. Tinkamas šių išlaidų ir piniginių įplaukų santykis susiklostė, realizuojant galvijus. Už geriausiai įmitusius galvijus, lyginant su vidutiniu įmitimu, ūkiai gauna 20% didesnes kainas, o lyginant su blogu įmitimu, didesnes net 60%. Dar didesnės kainos didelio svorio galvijų prieaugliui: kai gyvulys sveria 370—420 kg, faktiška supirkimų kaina didinama 30%, o kai sveria daugiau kaip 420 kg — net 50%. Statistiniai duomenys rodo, kad ūkiai šias galimybes išnaudoja gerai. Štai 1976 m. už kiekvieną valstybei realizuotą galvijų prieauglio toną, vien todėl, kad gyvuliai buvo didesnio svorio, ūkiai papildomai gavo po 722 rb. Iš viso tokių pajamų tais metais respublikos ūkiai turėjo 121 mln. rb. Palyginti su visomis piniginėmis įplaukomis už galvijus jos sudarė apie 22%. 1977 m. tokios įplaukos buvo dar didesnės, nes šiek tiek padidėjo

⁶ TSKP XXV suvažiavimo medžiaga, p. 153.

kiekvieno gyvulio svoris ir 10,2% padidėjo bendrasis šios gyvulių grupės realizavimas.

Pastaraisiais metais, kai pienas pradėtas supirkti pagal kokybės standartą, pastebimai pasikeitė ūkių pažiūros į pieno kokybės rodiklius. Respublikos kolūkiai, tarybiniai ir kiti valstybiniai ūkiai įsirengė daugiau šaldytuvų aušinti pienui, deda daugiau pastangų mažinti pieno užterštumui mechaninėmis bei bakterinėmis priemonėmis, nes pirmarūšio pieno supirkimo kaina 4,9% didesnė už antros rūšies ir 14,4% už nestandartinio. Be to, už pirmos rūšies atvėsinto pieno toną papildomai mokama 5 rb. 1976 m. pirmarūšio pieno ūkiai valstybei pardavė 80% (1977 m.— 83%), iš to kiekio atvėsinto — apie 38% (1977 m.— 50%). Duomenys rodo, kad ūkiai, gaminę geresnės kokybės pieną, žymiai sustiprino šios gamybos šakos ekonomiką. Pavyzdžiui, 1976 m. respublikos kolūkiai už kiekvieną toną pieno gavo 35 rb daugiau, negu 1971 m. Apskaiciuojant visam 1976 m. valstybei parduotam pienui, šis pinigų priedėlis sudaro daugiau kaip 35 mln. rb. Kaip žinoma, už realizuotą pieną atsiskaitoma, atsižvelgiant ir į jo riebumą. Ūkiams naudinga jį didinti. 1976 m. dėl didesnio riebumo, lyginant su baziniu, respublikos kolūkiams papildomai į supirkimų planą įskaityta apie 29 tūkst. t pieno. Įvertinus šį pieną vidutinėmis tų pačių metų realizavimo kainomis, susidaro apie 6,9 mln. rb. Taigi 1976 m. respublikos kolūkiai vien už geresnę pieno kokybę, didesnę, lyginant su baziniu, pieno riebumą iš valstybės papildomai gavo apie 42 mln. rb — tai sudaro 17,4% palyginti su visomis įplaukomis už šią produkciją.

1971—1976 m. didžiausią supirkimų kainą kiaulininkystėje respublikos ūkiai gavo už realizuojamus bekonus. Bekonų ekvivalentinės kainos buvo didesnės 12% už mėšinių ir lašinių kiaulių, ir didesnės apie 40% už blogesnių kaip vidutinio įmitimo. Bekonui auginamos kiaulės turi būti parenkamos iš tam tinkamų veislių, intensyviai šeriamos gerais, baltyminiais pašarais. Nors bekonų auginimas ir reikalavo iš ūkių didesnių pastangų, tačiau 1973—1977 m. jų realizuota apie 50%, palyginti su visomis kiaulėmis. Tai rodo, kad ir kiaulininkystėje ūkiai siekė kokybės ir efektyvumo. Ypač tokio darbo rezultatai ryškūs, 1971—1972 metais palyginus su vėlesniaisiais. 1972 m. respublikos kolūkiai realizavo apie 50 tūkst. bekonų, o pradedant 1973 m.— daugiau kaip 64 tūkst. Padidėjimas sudaro 14 tūkst. t, arba 28%. Įvertinus šį gyvulių svorį superkamųjų kainų skirtumu tarp bekonų ir mėšinių kiaulių (226 rb/t), susidaro 3,2 mln. rb, arba palyginus su visais 1973 m. už bekonus gautais pinigais — apie 13%.

Gerų rezultatų, didinant paukštininkystės produktų gamybą bei gerinant kokybę, pasiekė respublikos paukštininkystės ūkiai ir paukščių fabrikai. Per praėjusius trejus metus kiaušinių gamyba padidėjo nuo 431,8 iki 509,8 mln., arba 18%, paukšties gamyba padidėjo nuo 22,5 iki 31,9 tūkst., arba 41%.

Svarbiausi paukštininkystės produktų gamintojai respublikoje yra Paukštininkystės tresto ūkiai, taip pat paukščių fabrikai, kuriuose yra visos sąlygos geros kokybės produkcijai gaminti ir gamybos efektyvumui didinti.

Paukštininkystės produktų gamybos efektyvumas daugiausia priklauso nuo produkcijos kokybės. Kolūkiuose, tarybiniuose ūkiuose ir kituose valstybiniuose ūkiuose bei paukščių fabrikuose paukštininkystės produkcijos kokybė gerėja. 1975 m. dietiniai kiaušiniai sudarė tik apie 40% visų kiaušinių, iš jų I kategorijos — 29%, o 1977 m. jų jau buvo atitinkamai 52 ir 31%. Kuo daugiau ūkiai realizuoja dietinių kiaušinių, tuo daugiau gauna piniginių įplaukų, nes už kiekvieną 1000 I kategorijos dietinių kiaušinių ūkiai gauna, lyginant su II kategorijos, 25 rb, lyginant su šviežiais I kategorijos — 40 rb, II — 50 rb daugiau. Daugiau gaminant dietinių kiaušinių, padidėjo ir piniginių įplaukų. 1976 m., lyginant su 1975 m., vidutinė 1000 kiaušinių realizacijos kaina tarybiniuose ir kituose valsty-

biniuose ūkiuose vien dėl kokybės gerėjimo padidėjo 5,7 rb, kolūkiuose — iki 4,5 rb. Dėl to šie ūkiai papildomai gavo apie 1 mln. rb.

Dar geresnių rezultatų, gerinant produkcijos kokybę, pasiekė atskiri paukštinkystės ūkiai. Štai Zarasų tarybiniame ūkyje dietiniai I ir II kategorijos kiaušiniai sudarė daugiau kaip 80%, todėl realizacinė kaina buvo didesnė už vidutinę respublikos tarybinių ūkių apie 14%.

Paukštinkystės produkcijos gamybos efektyvumui didelę reikšmę turi ir paukštienos kokybė. Mėšos kombinatai ūkiams už pristatytus gyvus paukščius moka standartinės arba nestandartinės produkcijos kainomis, kurios labai smarkiai skiriasi. Už vieną t vištų, kai produkcija standartinė, ūkiai gauna 1680 rb, o kai nestandartinė — tik 920 rb, arba 760 rb mažiau. Už toną realizuotų standartinių broilerių ūkiai gauna 1960 rb, nestandartinių — 1070 rb, arba 890 rb mažiau. Gerokai mažesnė ir kitos nestandartinės paukštienos produkcijos realizacinė kaina.

Ūkiai ir paukščių fabrikai yra materialiai suinteresuoti parduoti geros kokybės paukštiečių ir todėl šios kategorijos paukščių realizuojama vis daugiau. Palyginsime 1976 ir 1977 metus. Nestandartinių paukščių realizavimas nuo 7,5% sumažėjo iki 4,5%, iš jų vištų — nuo 9 iki 5%, viščių — nuo 11,6 iki 7%.

Geriausiai respublikos paukštinkystės ūkiai augina broilerius. 1976 m. dar realizuota apie 3% nestandartinių broilerių, 1977 m. nestandartinių jau neberealizuota. Apskritai reikia pažymėti, kad ūkiai, realizuodami nestandartinius paukščius, patiria nemaža nuostolių. Štai 1976 m. dėl to prarasta apie 716, o 1977 m. — 520 tūkst. rb.

Tačiau reikia nepamiršti, kad paukštienos gamybos ekonominį efektyvumą veikia ne tik realizacinė kaina, bet ir gamybos išlaidos. Taigi, auginant blogos kondicijos paukščius, priešvoriai paprastai būna mažesni, materialinės ir darbo sąnaudos produkcijos vienetui pagaminti didesnės, o tuo pačiu ir pelno gaunama mažiau.

Pateikti galvijų, kiaulių, pieno ir paukštinkystės produkcijos realizavimo duomenys aiškiai byloja, kad respublikos kolūkiai, tarybiniai ir kiti valstybiniai ūkiai 1971—1977 m. smarkiai pagerino gyvulininkystės produktų kokybę, dėl to gavo daugiau piniginių įplaukų ir tuo pačiu padidino gamybos ekonominį efektyvumą.

Produkcijos kokybė neatskiriamai susijusi su gamybos ir realizavimo ekonomika. Faktiškos būklės tyrimai rodo, kad tų gyvulininkystės produktų, kurių supirkimo kainos yra pakankamos ir kuriuos realizavę ūkiai gauna didelį rentabilumą, gamyba ir supirkimas, taip pat kokybė gerėja spartesniais tempais. Tai pasakytina apie galvijus ir ypač didelio svorio galvijų prieauglį (žr. I lentelę).

I lentelė

Lietuvos TSR kolūkių gyvulių realizavimo dinamika
1971—1977 m., %

Gyvulių rūšys	1971 m.	1972 m.	1973 m.	1974 m.	1975 m.	1976 m.	1977 m.
Supirkta gyvulių	100,0	103,3	107,6	111,2	114,2	119,2	131,6
Supirkta galvijų	100,0	102,3	111,2	121,0	115,3	136,7	145,1
Supirkta galvijų prieauglio	100,0	101,8	109,9	117,4	110,4	127,5	136,3
iš jų didelio svorio	100,0	102,1	121,1	121,5	127,4	154,4	170,2
Supirkta kiaulių	100,0	103,6	103,6	104,1	113,2	96,6	115,8
iš jų bekonų	100,0	100,4	127,1	128,5	122,5	110,1	118,8

Pastaruoju metu, pabrangus kombinuotiesiems pašarams bei kai kurioms kitoms pramoninėms prekėms, taip pat dėl nepakankamų vidaus rezervų naudojimo, didėja gyvulininkystės produktų savikaina, ir ūkiai

ieško būdų, kad dėl to nemažėtų gamybos ekonominis efektyvumas. Lieka viena išeitis — gerinti produkcijos kokybę ir gauti didesnę supirkimo kainą. Kokią svarbią reikšmę respublikos ūkių ekonomikai turi kainų priedėliai, galima spręsti iš to, kad, pavyzdžiui, gyvulininkystėje, dėl jų supirkimo kaina padidėja 18—20%. Nemažą reikšmę kokybė turi pienininkystėje, kiaulininkystėje bei paukštininkystėje.

Atlikti tyrimai rodo, kad respublikos kolūkiai, tarybiniai ir kiti valstybiniai ūkiai turi dar daug galimybių gerinti gyvulininkystės produktų kokybę ir didinti pinigines įplaukas. Pavyzdžiui, galvijininkystėje tokie nepanaudoti potencialiai kokybės gerinimo rezervai 1976 m. sudarė apie 31, o 1977 m.— apie 25 mln. rb. Dar palyginti daug galvijų prieauglio realizuojama ne 420, o 370—420 kg svorio (1976 m.— apie 60, 1977 — apie 45 tūkst. t), gana daug šios rūšies gyvulių realizuojama vidutinio ir blogesnio kaip vidutinio įmitimo (atitinkamai 34,7 ir 30,8 tūkst. t). Net blogesnio kaip vidutinio įmitimo prieauglio dar realizuojama kasmet apie 3 tūkst. t. Panaudoję šias potencialines kokybės gerinimo galimybes, ūkiai galėjo gauti kiekvienai galvijų realizuojamai tonai daugiau kaip 100 rb ir tu būdu padidinti kainos priedėlį ir supirkimų kainą maždaug 5%.

Pazymėtina, kad ir realizuojant pieną dar neišnaudotos galimybės gerinti jo kokybę, o tuo pačiu ir gauti didesnę supirkimo kainą. Jeigu pagamintas pienas būtų tik pirmos rūšies ir kaip reikalaujama — atvėsintas, tai I ekonominės zonos ūkiai už toną tokio pieno galėtų gauti 220 (be kainų priedėlių už viršplatinę produkciją), II — 231, III — 243 ir IV — 254 rb. Tuo tarpu šios kainos 2,1—2,4% mažesnės, o tai reiškia, kad kiekvienai pieno tonai ūkiai netenka 5—6 rb. Didelės galimybės gauti didesnę kainą susijusios su pieno riebumu. Pagerinus šį rodiklį nors 0,1%, respublikos kolūkiai, tarybiniai ir kiti valstybiniai ūkiai lyg ir papildomai „gautų“ apie 43 tūkst. t pieno. Apskaičiavus jo vertę faktiškais 1976 m. kainomis, sudarytų daugiau kaip 10 mln. rb papildomų piniginių įplaukų.

Gerėjant gyvulininkystės produktų kokybei, efektyviau naudojami pagrindiniai gamybiniai fondai, didėja darbo našumas, geriau tenkinami socialistinės visuomenės narių poreikiai. Panagrinėkime minėtą papildomą pieno produkciją, riebumui padidėjus 0,1%. Tokiam pieno kiekiui gauti reikėtų laikyti apie 13 tūkst. t melžiamų karvių, t. y. reikėtų papildomai statyti karviadžių, turinčių 3 tūkst. laikymo vietų. Paskutiniųjų metų duomenys rodo, kad vienos karvės laikymas per metus atsieina apie 680 rb, vadinasi, iš viso reikėtų karvėms išlaikyti 8,8 mln. rb papildomų išlaidų. 43 tūkst. t pieno išmelžti reikėtų papildomai 31 tūkst. darbo dienų, o jam pervežti į paruošų punktus valstybė turėtų dar padaryti apie 262 tūkst. rb išlaidų. Padidėtų išlaidos ir pieno perdirbimo įmonėse, nes, atsižvelgiant į veikiančius pajėgumus, šiam pienui perdirbti visos Lietuvos TSR šio produkto perdirbimo įmonės turėtų dirbti 4—7 dienas. Štai kokia pieno riebumo padidinimo 0,1% kaina liaudies ūkyje. Panašų poveikį gamybos efektyvumui viso liaudies ūkio požiūriu daro ir realizuojamų gyvulių rodiklių gerinimas. Geriausio įmitimo galvijų kiekvienas perdirbtas gyvojo svorio centneris, lyginant su blogo įmitimo galvijais, duoda 12—18 kg didesnę mėsos išėigą. Be to, gerai įmitusių ir didelio svorio galvijų mėsa, lyginant su liesais galvijais, yra kaloringesnė 3 kartus. Visa tai rodo, kad gyvulininkystės produktų kokybės gerinimas yra efektyvus ne tik žemės ūkio įmonėms, bet ir visam liaudies ūkiui ir galiausiai šios produkcijos vartojimui.

СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ И КАЧЕСТВА ПРОИЗВОДСТВА ПРОДУКТОВ ЖИВОТНОВОДСТВА

В. БАЗИС

Резюме

Исходя из основного экономического закона социализма, критерием эффективности сельскохозяйственного производства следует считать величину валовой продукции, валового дохода или чистой продукции на единицу затрат живого и общественного труда.

Поскольку сельскохозяйственное производство весьма сложно и разносторонне, для характеристики его экономической эффективности необходимо пользоваться рядом показателей, дополняющих основной критерий. Такими показателями должны быть: 1) производительность земли, 2) отдача производственных фондов, 3) отдача производственных затрат, 4) производительность труда, 5) себестоимость продукции, 6) рентабельность производства, 7) качество продукции.

Статистический анализ производства продукции животноводства показывает, что затраты на производство единицы продукции в последние годы постоянно увеличиваются, а рентабельность снижается.

Основным фактором повышения экономической эффективности производства продукции животноводства в десятой пятилетке является улучшение ее качества.

Анализ реализации продуктов животноводства за 1971—1977 гг. свидетельствует о том, что колхозы и совхозы республики значительно улучшили качество продукции животноводства, больше получили денежных доходов и повысили экономическую эффективность производства.

Проведенные исследования показали, что колхозы и совхозы республики имеют большие возможности в деле повышения качества продукции животноводства и увеличения денежных доходов.

С повышением качества продукции животноводства улучшаются показатели использования основных производственных фондов, роста производительности труда, полнее удовлетворяются потребности населения.